

Beste collega's,

Het zit erop. De laatste vergadering van 2016. Traditioneel gaan we door tot diep in de nacht, maar dat hoeven wij dit jaar niet te doen. Dat hebben we op 2 december al gedaan. Ik sloot de vergadering toen om zeventien minuten over vijf. Dat was net geen nieuw record.¹ Het debat ging over fosfaten en melkveehouders, met meer dan tweehonderd boeren op de publieke tribune. Het was voor iedereen een intensief debat, maar ik wil vooral Dion Graus een compliment maken. Net als de andere woordvoerders kreeg hij die avond kaplaarzen van de boeren. Voor hem was alleen maat 45 nog beschikbaar. Hij hield het lang vol in die laarzen, ook al kwam hij er voor het eerst in z'n leven achter wat zweetvoeten zijn. Om ongeveer één uur 's nachts zei hij, en dit zijn zijn woorden, "echt waar Voorzitter, m'n benen zijn kletsnat, het broeit en het plakt allemaal. Ik vind het verschrikkelijk!"

Collega's,

Ik weet dat u graag naar Nieuwspoort of naar huis wil, dus ik probeer het kort te houden. In totaal hebben we in 2016 504 debatten gevoerd. Ik heb genoten van alle debatten die ik mocht voorzitten. Het is gelukt om alle debatten die voor het kerstreces móesten worden gevoerd – anders zou de wereld instorten – in te plannen. Misschien iets minder zichtbaar, maar minstens zo belangrijk waren de 471 commissievergaderingen, waarbij er één keer staand werd vergaderd. Tenminste, de eerste termijn. In totaal diende u 28 initiatiefwetsvoorstellen in. En er waren 3466 moties, waaronder – speciaal voor u, meneer Elias – moties over de CCCTB en de CCTB. Overigens, het kan zijn dat zulke moties na de verkiezingen met een referendum eerst aan burgers worden voorgelegd. Misschien kunt u uw omgeving daar alvast op voorbereiden, dan weten zij dat ze aan de ontbijttafel moeten besluiten of ze vóór of tegen de zware voorhangprocedure fosfaatwet of de motie BRIM/SIM of CRISPR/CAS9 zijn.

In 2016 is er veel gezegd en geschreven over het taalgebruik in de Tweede Kamer. Ik hoop dat de leden Öztürk en Bontes – die zich in debat over de defensiebegroting hardop afvroegen wie wie is – inmiddels een kennismakingsgesprek hebben gevoerd.

¹ De te kloppen tijd dateerde van 28 juni 2006, toen de Kamer tot 5.38 uur 's ochtends met minister Verdonk over de nationaliteit van Ayaan Hirsi Ali debatteerde.

Maar taal heeft ook een charmante kant. Dat zien we bij Kamerleden, maar ook bij bewindspersonen. Zo hoorden we minister Dijsselbloem tijdens de aanbieding van de Rijksbegroting praten over een “uit de kloten gegroeide bankensector”. Staatssecretaris Wiebes zei in een debat over de autobrief dat het niet de bedoeling is dat we “om de hete aardappel heen draaien”. In datzelfde debat zei hij dat we niet aan de noodrem moeten trekken als we er nog niet zijn. Gelukkig hebben ze bij Financiën meer verstand van cijfers.

Wat soms een beetje onderbelicht blijft, is dat wij vaker samenwerken dan de buitenwereld misschien ziet. Bijvoorbeeld onlangs nog, tijdens het debat over het verhogen van het minimumloon. Dankzij de samenwerking tussen alle fracties, ligt er een mooi resultaat. NRC-journalist Annemarie Kas schreef dat we steeds meer parlementaire verbondjes zien. Partijen, of ze nu van de coalitie of oppositie zijn, zoeken elkaar op. Samen krijgen ze meer aandacht voor hun wetsvoorstellen.

En in aanloop naar de verkiezingen laten ze óók even zien dat er heel goed met ze valt samen te werken.

Als Voorzitter zie ik van dichtbij dat wij vooral mooie en waardige debatten met elkaar voeren. Bijvoorbeeld het debat over het rapport ‘Voltooid Leven’ van de commissie-Schnabel, en het debat over het initiatiefwetsvoorstel van Joram van Klaveren over de verruiming van de vrijheid van meningsuiting. En gelukkig is er soms ook aandacht voor die schoonheid van het debat. Er is zelfs een speciale prijs voor, de Thorbeckeprijs. Dit jaar ging die naar Kees van der Staaij. Dat ging niet vanzelf. Joost Vullings moest de wisselbokaal letterlijk uit de handen van de vorige winnaar, Alexander Pechtold rukken. Over winnaars gesproken... Geert Wilders gaf anderen, inclusief mijzelf, het nakijken, toen hij vorige week voor de vierde keer werd uitgeroepen tot politicus van het jaar 2016.

Het was ook het jaar van boeken. Han ten Broeke, Sybrand van Haersma Buma, Jesse Klaver, Alexander Pechtold, Gert-Jan Segers, Kees van der Staaij, Marianne Thieme...allemaal zetten zij hun verhaal op papier. Ik heb ze bijna allemaal uit. Ik denk niet dat de verkoopcijfers door het plafond zullen gaan. Er zitten geen pikante details in... dat valt een beetje tegen. Maar ik ben blij dat zij de tijd en moeite hebben genomen om een boek te schrijven. In Nederland is dat niet gebruikelijk. In andere landen wel. Ik vind het positief dat deze generatie politici breekt met die traditie, en hun ervaringen doorgeeft en bouwt aan ons collectief geheugen.

Dat is ook hard nodig, als we zien dat veel Kamerleden de Kamer hebben en gaan verlaten. Daarmee verdwijnt ook veel ervaring. In 2016 verlieten in totaal acht collega's de Kamer.

Nog een paar laatste statistieken.

We hadden één stroomstoring. Er was één Kamerlid dat op een cruciaal moment, bij een toch wel cruciale stemming zijn trein miste. En tot slot ontvingen we één bedelbrief, getekend door Rik Grashoff, Ed Groot en Arnold Merkies. Of we alsjeblieft mee wilden doen met hun mini-parlementaire ondervragingscommissie. Gelukkig is dat allemaal goed gekomen.

Collega's,

Wij kunnen al dit werk alleen doen dankzij al die mensen die zich daar zowel vanuit de Kamer als vanuit de fracties voor inzetten. De Kamerbewaarders en de bodes. De griffiers, schoonmakers en beveiligers – niet in de laatste plaats de Marachaussee die, in de kou, dag-in-dag-uit voor de ingangen staan. De medewerkers van het restaurantbedrijf. De mensen van de Facilitaire Dienst, het BOR, de secretariaten en de diensten Communicatie, Automatisering, P&O en Economische Zaken. De juristen, informatiespecialisten en verslagleggers. Wat leuk is om hardop te vermelden, is dat Roberto la Rocca, één van die verslagleggers, vorige week de beste speller werd bij het Groot Dictee der Nederlandse taal.

Ik wil hen allemaal heel hartelijk bedanken voor hun inzet en betrokkenheid.

En volgens goed gebruik wil ik ook de parlementaire pers – de verslaggevers en de fotografen – bedanken. Niet omdat dat een traditie is, maar omdat wij dankzij hun werk scherp blijven, en ons parlementaire werk ook zichtbaar wordt gemaakt.

Tot slot.

Wij gaan opnieuw een bijzonder jaar tegemoet. Ik hoop dat u zich in het reces rustig en ontspannen kunt voorbereiden op de verkiezingsstorm die ons te wachten staat. Ik wens u hele mooie kerstdagen en een goede jaarwisseling toe. Geniet van de warme aanwezigheid van uw familie en vrienden. Ik zie u op 17 januari graag in goede gezondheid terug.